

**LIETUVOS RESPUBLIKOS REGLAMENTUOJAMŲ PROFESINIŲ KVALIFIKACIJŲ
PRIPAŽINIMO ĮSTATYMO NR. X-1478 1, 3, 9, 58, 59 STRAIPSNIŲ, 6 PRIEDO
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 3¹ STRAIPSNIU PROJEKTO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS TEISĖKŪROS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. XI-2220 16 STRAIPSNIO
PAKEITIMO IR 16¹ STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMŲ
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai.

2018 m. birželio 28 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/958 dėl proporcingumo patikros prieš priimant naujas profesijų reglamentavimo nuostatas (OL L 173, 2018 7 9, p. 25–34) (toliau – Direktyva). Iki 2020 m. liepos 30 d. Lietuva turi įgyvendinti Direktyvos nuostatas.

Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo Nr. X-1478 1, 3, 9, 58, 59 straipsnių, 6 priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 3¹ straipsniu projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimo tikslas – tinkamai perkelti į nacionalinę teisę Direktyvoje nustatytas taisykles, reglamentuojančias proporcingumo vertinimą, taikytiną prieš nustatant naują ar keičiant esamą teisinį reguliavimą, kai naujomis ar keičiamomis nuostatomis ribojama galimybė užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis (toliau – nuostatos).

Šiuo metu priimant naujas nuostatas, pagal keičiamo Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo Nr. X-1478 (toliau – Įstatymas) 59 str. 4 d. 1 punktą, jos turi būti įvertinamos atsižvelgiant į nediskriminavimo, bendro intereso ir kt. priežastis. Tačiau praktikoje neretai pasitaikydavo atvejų, kai šie kriterijai būdavo įvairiai interpretuojami skirtingose institucijose ir valstybėse narėse. Todėl Europos Komisija priėmė Direktyvą, kurioje išdėstyti visi kriterijai, į kuriuos būtina atsižvelgti ir įvertinti proporcingumo klausimo politikos ir supratimo suvienodinimui.

Pakeitus Įstatymą, teisės akto projekto rengėjas turės atidžiau ir plačiau įvertinti būsimų nuostatų atitiktį proporcingumo kriterijams. Šis vertinimas, kaip teisės akto projekto lydimasis dokumentas, turės būti pateikiamas profesinių kvalifikacijų koordinatoriui išvadų teikimui pagal Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo Nr. XI-2220 nustatytas teisės aktų projektų derinimo procedūras. Tuo tikslu minėtas įstatymas yra keičiamas papildant 16 straipsnį nuostata dėl numatomo teisinio reguliavimo proporcingumo reglamentuojamoms profesijoms vertinimo. Siekiant teisinio aiškumo ir nuoseklumo, šio įstatymo 16¹ straipsnis yra perkeliamas į 16 straipsnį.

Priėmus teisės akto projektą, proporcingumo vertinimą dėl profesijos reglamentavimo būtinumo bus būtina pateikti Europos Komisijai ir kitoms valstybėms narėms susipažinti per Europos Komisijos reglamentuojamų profesijų duomenų bazę, taip pat atsiras galimybė komentuoti kitų valstybių narių kompetentingų institucijų priimtas nuostatas. Tikimasi, kad taip bus išvengta nereikalingų ar perteklinių reikalavimų, keliamų reglamentuojamai profesijai, ir jų realios atitikties proporcingumo kriterijams, taip pat kad jų vertinimas padės institucijoms apsvastyti ir mažiau ribojančias priemones, susijusias su profesijos reglamentavimu.

Įstatymo 59 str. 4 d. 3 punkte jau yra nustatytas reikalavimas Europos Komisijai pagrįsti reglamentuojamai profesijai taikomų reikalavimų priežastis, todėl institucijoms neturėtų kilti didesnių kliūčių išsamesniam proporcingumo vertinimui atlikti.

Įvertinus tai, kad teisės aktų projektai kaip ir dabartiniai teisės aktai, reglamentuojantys atskiras profesijas, turės būti įstatymo lygio, nuspręsta visus proporcingumo kriterijus taip pat įtvirtinti įstatymu, ne poįstatyminiu aktu, pagal teisėkūros viršenybės principus ir atsižvelgiant į tai, kad kriterijų išskyrimas į esminius ir mažiau svarbesnius nėra tikslingas, nes, vertinant proporcingumą, būtina atsižvelgti į juos visus atskirai ir kaip visumą, o kriterijų išskaidymas į du teisės aktus apsunkintų patį proporcingumo vertinimo procesą.

Proporcingumo vertinimo kriterijai yra nurodomi naujame Įstatymo projekto 3¹ straipsnyje. Europos Komisija šiuos kriterijus nustatė atsižvelgdama į Europos Teisingumo Teismo bylas, todėl dauguma jų yra vertinamojo pobūdžio. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija platesniam šių kriterijų konteksto išaiškinimui parengs gaires, kuriomis institucijos galės vadovautis atlikdamos proporcingumo vertinimą.

Kadangi profesijos reglamentavimu pirmiausia norima apginti vartotojų interesus nuo nekokybiškų paslaugų, kriterijais reikia įvertinti, ar siūlomas reglamentavimas proporcingas keliamai rizikai (pvz., reikalavimai gidams ar reikalavimai asmens sveikatos apsaugos specialistui greičiausiai turėtų būti skirtingi), taip pat atsižvelgti į reglamentavimo poveikį panašiose veiklos srityse (pvz., vaistininkai ir farmakotechnikai, architektai ir statybos inžinieriai). Siekiant užkirsti kelią laisvo asmenų ir paslaugų judėjimo apribojimui Europos Sąjungoje ir valstybės viduje, kai tam tikrą profesiją siekiama reglamentuoti tik norint apriboti konkurenciją, įstatymo projekte nurodoma, kad išskirtinai ekonominės ar administracinės priežastys negali būti laikomos svarbių visuomenės interesų pagrindimo priežastimis. Dažnai teisės aktuose jau yra nustatyti papildomi apribojimai galimybei užsiimti reglamentuojama profesija (Įstatymo projekto 3¹ str. 4 d. 6 punktas), pvz., susiję su licencijomis, juridinio asmens teisine forma ar privaloma naryste profesinėje organizacijoje, kai ta narystė galima tik turint atitinkamą profesinę kvalifikaciją. Tokiu atveju taip pat reikėtų įvertinti priimamų nuostatų atitiktį proporcingumo principui.

Įstatymo projekte apibrėžiamos kelios naujos sąvokos, papildančios Įstatymo projekto 2 straipsnį: „priskirtos veiklos rūšys“ bei „saugomas profesinis vardas“, ir naujos nuostatos dėl keitimosi pirmiau minėta informacija tarp valstybių narių ir Europos Komisijos.

2019 m. sausio 25 d. Europos Komisija pateikė oficialų pranešimą dėl pradėtos Europos Sąjungos teisės pažeidimo procedūros Nr. 2018/2297 dėl 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo su pakeitimais, padarytais 2013 m. lapkričio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/55/ES, 7 straipsnio 4 dalies ir 23 straipsnio 5 dalies b punkto netinkamo perkėlimo į Lietuvos nacionalinę teisę ir įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, 2019 m. birželio 13 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XIII-2240. Šiuo įstatymo pakeitimu buvo nustatyta, kad paslaugą pareiškėjas gali pradėti teikti per vieną mėnesį nuo kompetentingos institucijos priimtų sprendimų, nustatytų Įstatymo 9 straipsnio 9 dalyje. Ši dalis apima visus atvejus, tai yra ir atvejį, kai priimamas sprendimas netikrinti profesinės kvalifikacijos. Europos Komisija, įvertinusi priimtas naujas nuostatas, pasiūlė patikslinti formuluotę ir nustatyti, kad pareiškėjas gali pradėti teikti paslaugas laikinai per vieną mėnesį tik po sprendimo atlikti profesinio tinkamumo testą. Todėl Įstatymo projekto 4 straipsniu yra keičiama įstatymo 9 straipsnio 11 dalis dėl sprendimų leisti teikti paslaugas laikinai Lietuvos Respublikoje priėmimo terminų tuo atveju, kai profesija yra susijusi su visuomenės sveikata ir sauga ir kai yra skiriama kompensacinė priemonė – tinkamumo testas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos Ekonomikos plėtros departamento (departamento direktorius – Osvaldas Šmitas, tel. 8 706 64 922, el. paštas osvaldas.smitas@eimin.lt) Žmoniškųjų išteklių plėtros skyriaus (skyriaus vedėjas – Linas Kadys, tel. 8 706 64 665, el. paštas linas.kadys@eimin.lt) vyriausioji specialistė Birutė Kindurienė, tel. 8 706 63 246, el. paštas birute.kinduriene@eimin.lt, ir vyriausioji specialistė Laura Galinytė, tel. 8 706 63 245, el. paštas laura.galinyte@eimin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu nėra Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriuose būtų nustatytas proporcingumo vertinimas, taikytinas prieš priimant naujas arba iš dalies keičiant esamas įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatas, kuriomis ribojama galimybė užsiimti reglamentuojamomis profesijomis ar jomis verstis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

1. Nustatoma, kad teisės akto projekto rengėjas, prieš numatydamas naują ar keisdamas esantį teisinį reguliavimą, kuriuo ribojama galimybė užsiimti reglamentuojama profesija ar ja verstis, privalo atlikti proporcingumo vertinimą, taip pat ir kai siekiama teikti paslaugas laikinai ir kartais. Įstatymo projekto naujame 3¹ straipsnyje yra nurodomi proporcingumo vertinimo kriterijai. Prie bet kurios nuostatos turės būti pridėdamas pakankamai išsamus paaiškinimas, kad būtų galima įvertinti, ar laikomasi proporcingumo principo. Taip pat apibrėžiama, kaip nuostatos turi būti vertinamos svarbaus visuomenės intereso tikslais.

2. Įstatymo projekte apibrėžiamos naujos sąvokos: „priskirtos veiklos rūšys“ ir „saugomas profesinis vardas“, o sąvoka „svarbios bendrojo intereso priežastys“ keičiama į sąvoką „svarbūs visuomenės interesai“, kuri plačiau išaiškina sąvokos apimtį.

3. Įstatymo 58 ir 59 straipsnių pakeitimai susiję su informacijos kaita, pastabų teikimu dėl proporcingumo vertinimo tarp kompetentingų institucijų ir Europos Komisijos ar kitų valstybių narių. Priėmus naujas nuostatas, kompetentinga institucija turės informuoti Europos Komisiją ir kitas valstybes apie atliktą proporcingumo vertinimą ir pagrįsti, kad tos nuostatos yra proporcingos, taip pat turės atlikti atitinkamus pakeitimus Europos Komisijos reglamentuojamų profesijų duomenų bazėje.

4. Siekiant teisinio aiškumo, kartu teikiamas Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo pakeitimas, kuriame nurodyta, kad jei teisės akto projektas susijęs su reglamentuojamomis profesijomis, turi būti atliekamas proporcingumo vertinimas.

Neproporcingas profesijų reglamentavimas kuria dideles kliūtis rinkoje teikiamoms paslaugoms ir daro įvairiapusį neigiamą ekonominį poveikį. Tikimasi, kad patvirtinus įstatymų projektus ženkliai sumažėtų atvejų, kai teisės aktuose įtvirtinami reikalavimai prieš tai neatlikus jokios gilesnės analizės, neįvertinus reglamentavimo būtinumo, proporcingumo, alternatyvų ir svarbaus visuomenės intereso aspektų.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Numatomos šios teigiamos teisinio reguliavimo pasekmės: efektyvesnis vidaus rinkos veikimas laisvam asmenų judėjimui, kartu užtikrinamas naujai priimtų arba iš dalies keičiamų įstatymų ar kitų teisės aktų nuostatų, kuriomis ribojama galimybė užsiimti reglamentuojamomis profesijomis ar jomis verstis, skaidrumas.

Neigiamų pasekmių, priėmus abiejų įstatymų projektus, nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Įstatymų priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimti įstatymų projektai turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms ir jo plėtrai, kadangi Įstatymo projekto nuostatomis siekiama, kad institucijos įvertintų visų reikalavimų, taikomų reglamentuojamai profesijai, atitiktį proporcingumo principui ir įvertinti galimas mažiau ribojančių priemonių alternatyvas.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Kartu teikiamas Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo pakeitimas.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Nustatomi nauji terminai suderinti su Valstybine lietuvių kalbos komisija.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti.

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija patvirtins proporcingumo vertinimo gaires.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Įstatymų projektų įgyvendinimui papildomų valstybės, savivaldybių ir kitų valstybės įsteigtų fondų biudžeto lėšų neprireiks.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant įstatymo projektus specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„Profesinė kvalifikacija“, „reglamentuojama profesija“, „proporcingumo vertinimas“, „proporcingumo principas“, „proporcingumo vertinimo kriterijai“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Energetikos ministras,
laikiniai einantis ekonomikos
ir inovacijų ministro pareigas

Žygimantas Vaičiūnas

2020-01-07